

Lättläst text och tillgänglig layout på webben

Carina Frondén

27.8.2020

Innehåll

- Lättläst, vad är det och vem behöver det?
- Lättläst på webben.
- Hur skriver man lättläst?
- Layout och bilder.
- Innehållet baserar sig på LL-Centers kursmaterial, erfarenheter inom FDUV samt forskning om läsbarhet och begripligt text.

Lärum och LL-Center

- Lärum erbjuder material och verktyg för specialundervisningen och handleder kring användningen av dem. (www.larum.fi)
- **LL-Center** arbetar med och för lättläst information på svenska i Finland. (www.ll-center.fi)
- Lärum och LL-Center verkar inom **FDUV** som är intresseorganisationen för svenskspråkiga personer med intellektuell funktionsnedsättning i Finland. (www.fduv.fi)

Lättläst

Vad är det och vem behöver det?

Vad är lättläst?

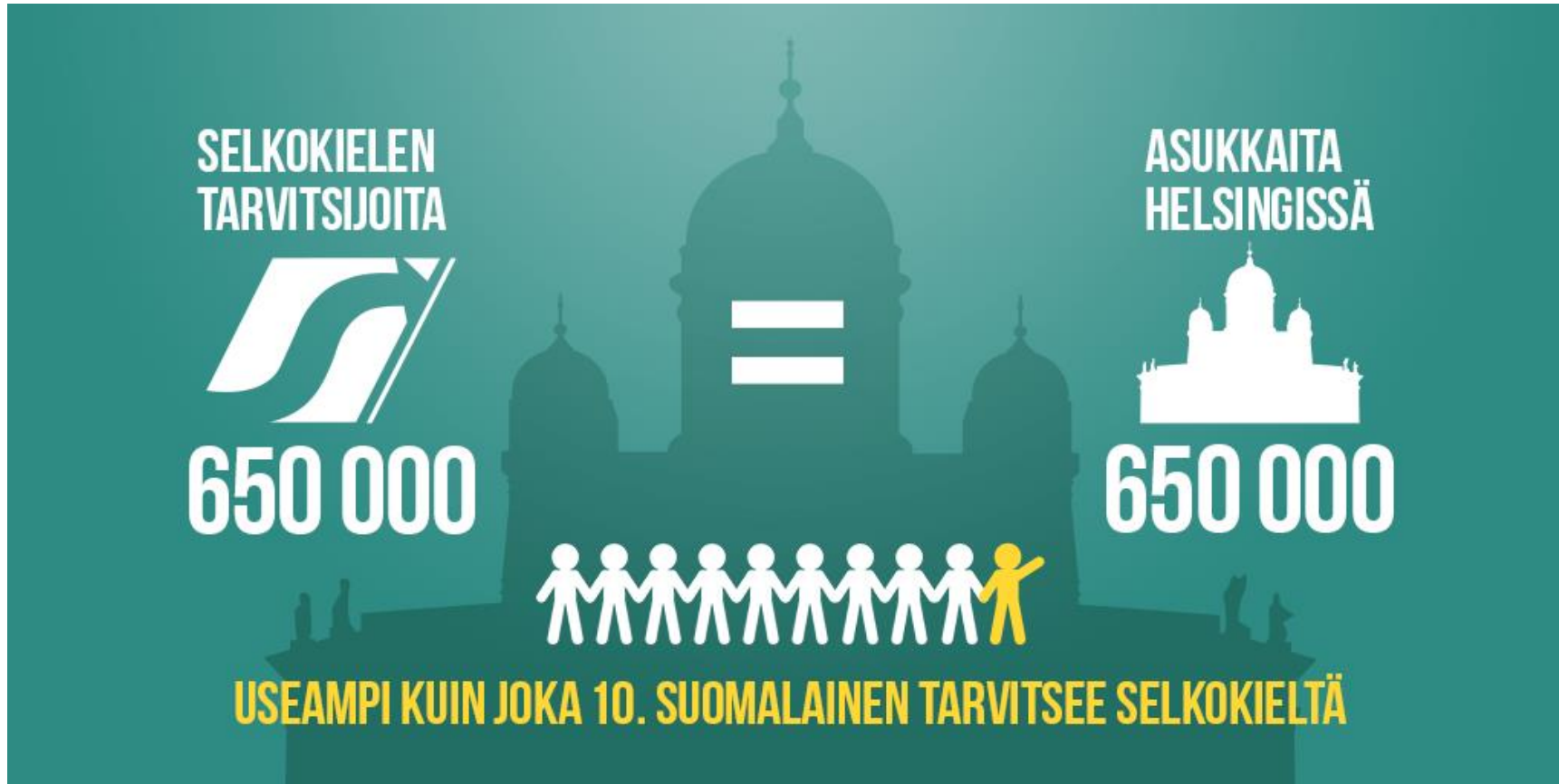
Lagspråk och
vetenskapliga
texter

Allmänspråk

Klarspråk

Lättläst /
Lätt språk

Vem behöver lättläst?

Lätfläst på webben

Tillgänglighet på webben

Teknisk tillgänglighet

- Givetvis en förutsättning för tillgänglighet.
- Tekniken ska planeras så att den är lätt att använda för alla.

Innehållsmässig tillgänglighet

- Innehållet ska vara lätt att förstå, alltså gärna lättläst.

Lättläst på webben

- Alla har svårt att läsa på webben, vi har i medeltal 30 procent sämre läskapacitet på webben.

→ Särskilt viktigt på webben med ett klart, tydligt och kortfattat språk.

- Skilda lättlästa sidor blir ofta bortglömda. Kan man göra hela webbplatsen lättare?
- Lättläst på webben: Lätt språk, lätt layout och lätt navigering.

Hur skriver man lättläst?

Att skriva lättläst

Allmänna råd:

Skriv aldrig något du inte själv förstår!

Att ta reda på och bena ut saker och ting är en viktig del av att skriva lättläst.

- Urval: Vad är det viktigaste, vad kan du lämna bort?
- Håll helst texten kort.
- Återberätta.
- Ta inte förhandskunskap för given.
- Räkna inte med att läsaren kan läsa mellan raderna.

Att skriva lättläst

Skriv konkret.

I bred samverkan arbetar vi med att sätta upp mål för miljöarbetet i kommunen och åtgärdsprogram för att nå målen.

→

Vi samarbetar med många i kommunen för att bestämma hur vi ska arbeta med skogen, trafiken, våra sopor och annat omkring oss.

Att skriva lättläst

Undvik svåra ord. Exempelvis:

- obekanta ord
- långa ord
- abstrakta ord
- sammansatta ord
- facktermer.

Om du måste använda dem, förklara dem.

Att skriva lättläst

Undvik komplexa meningskonstruktioner.

Långa meningar och inskjutna bisatser kan göra texten svår att läsa.

Stockholm, dit vi åkte efter Oslo, är Sveriges huvudstad.

→

Från Oslo åkte vi vidare till Stockholm. Stockholm är Sveriges huvudstad.

Att skriva lättläst

Skriv gärna korta meningar och minska antalet tankar per mening.

Kom ändå ihåg att bindeord (t.ex. men, därför, alltså) är viktiga.

Kalle fryser. Kalle eldar i sin spis.

→ *Kalle fryser, därför eldar han i sin spis.*

Att skriva lättläst

Skriv helst i aktiv form.

Demonstrationen stoppades.

→ *Polisen stoppade demonstrationen.*

Undvik negationer.

Bilen var inte dyr.

→ *Bilen var billig.*

Att skriva lättläst

Verb kan göra texten lättare.

Den utbredda oron över bristande läskunskaper innebär allt högre krav på samhällsinsatser för en kunskapshöjning i skolan.

→

Många föräldrar oroar sig över att deras barn inte lär sig läsa tillräckligt bra i skolan. Föräldrarna tycker att politikerna ska satsa mer på skolan.

”Du” kan göra texten lättare att ta till sig.

Att skriva lättläst

Undvik förkortningar.

Undvik långa och svåra sifferserier.

1 000 000 → en miljon

6 859 → nästan 7 000

50 procent → hälften

Om du använder siffror, sätt dem i ett sammanhang.

Att skriva lättläst

Var försiktig med pronomen, så det inte blir oklart vem du syftar på.

Att använda samma ord eller namn istället för att variera kan göra texten lättare.

Jansson gick sin sista match mot Sabatier. Janne låg länge under mot fransosen, men på slutet kom den blågule kämpan igen och Sabbe hade inte en chans.

→

Jansson gick sin sista match mot Sabatier. Jansson låg länge under mot Sabatier, men på slutet kom Jansson igen och Sabatier hade inte en chans.

Att skriva lättläst

Var försiktig med bildspråk, metaforer och symboler.

Han kan hålla låda hur länge som helst.

Kasta ett öga på det här!

Undvik artighetsfraser som:
Skulle du ha lust att ...,
Ni skulle inte kunna ...

Vill du skicka bilden till mig?

→ *Skicka bilden till mig.*

Rubriken ska också vara lättläst

- Rubriken ska berätta vad texten handlar om.
- Undvik alltför allmänna rubriker, t.ex. Allmänt, Övrigt.
- Ta inte förhandskunskap för given i rubriken.
- Undvik ofullständiga meningar.
- Ha gärna mellanrubriker i längre texter.

Några tips

- Läs din text på nytt efter en tid, och ändra det som behöver förbättras.
 - Är textens kronologiska innehåll logiskt?
 - Är alla detaljer nödvändiga?
 - Finns all nödvändig information med?
- Läs texten högt, flyter den?
- Be en kollega läsa igenom texten.
- Be någon ur din målgrupp läsa igenom texten.

Exempel på vanlig text

Sista användningsdag

Denna datummärkning skall finnas på förpackningar till produkter som mycket lätt förskäms. Sådana produkter är tex färskt kött och färsk köttfärs, färskt, rökt eller halstrad fisk, färskost och gräddbakelser, dvs livsmedel som inte värmebehandlats med tanke på hållbarheten eller i vilka man inte tillsatt tillsatser som förbättrar hållbarheten.

Sista användningsdagen är som namnet säger den dag, efter vilken produkten inte längre får saluhållas och inte heller längre skall användas som sådan eller för framställning av andra produkter.

Eftersom hållbarheten hos produkter som märkts med sista användningsdag väsentligt beror på förvaringstemperaturen, har de också försetts med en förvaringsanvisning som är avsedd att följas också i hemmet.

(Ur broschyren *Vad allt kan förpackningen till ett livsmedel berätta?* Evira 2008)

Den lättlästa versionen

Sista användningsdag

Sista användningsdagen betyder att livsmedlet inte får användas eller säljas efter den dagen.

Livsmedel som lätt blir förskämda är märkta med sista användningsdag.

Färsk fisk och malet kött är exempel på sådana livsmedel.

(Ur LL-broschyren *Vad berättar livsmedelsförpackningen?* Evira 2009)

...eller så (webb)

Sista användningsdag

Sista användningsdagen betyder att du inte får använda eller sälja livsmedlet efter den dagen.

Livsmedel som lätt blir dåliga är märkta med sista användningsdag. Färsk fisk och malet kött är exempel på sådana livsmedel.

Layout och bilder

Layout

- Håll layouten enkel och tydlig och skala bort allt ”extra”. Håll antalet element på sidan lågt.
- Tänk på att hålla mängden information per sida tillräckligt liten. Undvik onödigt scrollande.
- Ha tydliga mellanrum mellan raderna. Korta stycken med blankrader emellan.
- Konsekvent layout förenklar.
- Tänk även på färgerna. Kontrasten mellan text och bakgrund måste vara tillräckligt stor.

Layout

- Använd ett enkelt, tydligt och bekant typsnitt.
- Relativt stor punktstorlek (ca 12-16). Men! väldigt stor text kan också vara svårt att läsa.
- Undvik typografiska finesser, t.ex. *kursiv* stil.
- Ha gärna mellanrubriker.
- Undvik avstavningar.
- På webben skrivs lättläst i allmänhet utan radfall.

Exempel på lättläst webbsida

START OM FDUV NYHETER KALENDER LÄGER ETT EGET HEM TA KONTAKT

Läger

Varje sommar ordnar FDUV läger för personer med intellektuell funktionsnedsättning eller liknande stödbehov.

Vi ordnar lägren på olika platser i Finland.
Många deltar i våra läger.

Det finns olika läger att välja mellan, till exempel:

(FDUV)

Bilder

- Bilderna ska ha ett tydligt, konkret innehåll, inte innehålla för många element.
- Undvik text ovanpå bilden.
- De ska stöda innehållet i texten.
- De ska ligga i anslutning till texten.
- Skriv gärna bildtexter som beskriver bilden.
- Undvik bildspel.
- Skriv alternativ text till bildelement.

Referenser

Material från kurser om att skriva lättläst, LL-Center, FDUV.

Arle, Solveig, 2018: Hur används primord för att skriva lättläst? En undersökning av tre återberättade romaner. Pro gradu-avhandling i nordiska språk. Helsingfors universitet.

Bredel, Ursula & Maaß, Christiane, 2016: Leichte Sprache. Theoretische Grundlagen und Orientierung für die Praxis. Duden.

Juusola, Markku, 2019: Selkokielen tarvearvio 2019. Kehitysvammaliitto ry.

Kulkki-Nieminen, Auli, 2010: Selkoistettu uutinen: Lingvistinen analyysi selkotekstin erityispiirteistä. Tampere University Press.

Leskelä, Leealaura, 2019: Selkokieli: Saavutettavan kielen opas. Kehitysvammaliitto ry.

Lundberg, Ingvar & Reichenberg, Monica, 2008: Vad är lättläst? Specialpedagogiska myndigheten.

Nord, Andreas, Nyström Höög, Catharina & Tønnesson, Johan, 2015: Klarspråk och klarspråksarbete - ett tema i tiden. Redaksjonellt. Sakprosa Vol. 7 Nr. 2 Art. 1.

Nord, Andreas, 2011: Att göra någon annans text tydlig. En studie av språkbearbetningen av en myndighetstext. Uppsala universitet. Rehnberg, Hanna Sofia, 2012: Inte klart vad som är lätt. Språktidningen 5/12.

Papunet, www.papunet.net.

Sommardahl, Eivor, 2013: Webben - en väg till klarspråk? Fikt 4/2013.

Specialpedagogiska myndigheten, www.spsm.se.

Sundin, Maria, 2007: Lättläst - så funkar det. Jure förlag AB

Vinni, Irja, 1998: Tekstistä selkoa: Kehitysvammaisten aikuisten selkokielisten ja yleiskielisten tekstien ymmärtäminen. Kehitysvammaliitto ry.

Wengelin, Åsa, 2015: Mot en evidensbaserad språkvård? En kritisk granskning av några svenska klarspråksråd i Ljuset av forskning om läsbarhet och språkbearbetning. Sakprosa Vol. 7 Nr. 2 Art. 4.

Österlund, Maria, 2011: Så här skriver du lättläst, LL-Center/FDUV.

Bilder: FDUV, Selkokeskus, Antti Ollikainen.

Tack!

Läs mera:

LL-Center: ll-center.fi/svenska/om_lattlast/regler_for_lattlast/

Projekt Begriplig text: begripligtext.se/19-raden/

MTM: mtm.se/var-verksamhet/lattlast/att-skriva-lattlast/

Språkkonsulterna: sprakkonsulterna.se/7-steg-till-en-lattlast-text/

SPSM: <https://www.spsm.se/laromedel/laromedelsutveckling/stod-till-producenter/2012-09-26-1605/>